

Rondetafelgesprek 25-5-23

Spreadingswet

Position Paper IPO

De provincies onderschrijven de doelen van de wet en onderstrepen het belang van een uitvoerbare wet, zodat de wet ook effectief is. De provincies dringen daarom aan op een spreadingswet die uitvoerbaar en minder complex is, geen perverse prikkel veroorzaakt en de interbestuurlijke verhouding tussen gemeenten onderling en gemeenten en provincies niet onder druk zet. In dit position paper gaan wij eerst in op een aantal bezwaren, dan op de recent ontvangen AMvB's en tot slot doen we een verbetervoorstel.

Zorgen van de provincies bij de spreadingswet

Verdeel- en bonussystematiek is te complex en leidt tot perverse prikkels

In de wet is sprake van "twee rondes":

- 1e ronde op basis van de nationale opgave vrijwillige inbreng bestaande en binnen een jaar te realiseren locaties (zonder gezamenlijk overleg aan de provinciale regietafel) voor een hogere prikkel (2.500 euro);
- 2e ronde waarbij de vrijwillig aangemelde opvangplaatsen worden afgetrokken van de nationale opgave en de provinciale opgave wordt vastgesteld (met een indicatieve verdeling naar gemeenten) Hier kan 'dwang' (interbestuurlijk toezicht) op plaatsvinden. Vrijwillig ingebrachte plaatsen tellen niet meer mee in de provinciale opgave.

In de praktijk kan dit betekenen dat provincies die op basis van de nationale opgave al voldoende opvangplaatsen bieden door deze systematiek alsnog een 'verhoogde' wettelijk taak krijgen (provinciaal). Vrijwillige inbreng is in dit geval misleidend in het kader van het spreidingsprincipe die wet beoogt. Deze systematiek zal calculerend gedrag in de hand werken en de samenwerking en onderlinge solidariteit zullen onder druk komen te staan.

Stel een provincie heeft reeds voldoende opvangplekken in de nationale opgave en brengt het geheel nationaal vrijwillig in. Bij de tweede ronde zal deze provincie alsnog opvangplekken moeten realiseren. Immers, de resterende opvangbehoefte wordt op basis van inwoneraantal verdeeld over de provincies (provinciale opgave) en het reeds nationaal ingebrachte deel mag niet opnieuw ingebracht worden.

Borging rol provincies in interbestuurlijk toezicht nodig

In de memorie van toelichting van deze wet wordt mogelijkheid van uitruil van taakstellingen benoemd. Een nadere uitwerking ontbreekt. Deze wet biedt borging in termijnen en taakstelling voor de aangewezen gemeenten met een asielopvangtaak maar voorziet niet een borging in termijnen voor de huisvesting van statushouders bij onderlinge uitwisseling. Theoretisch kan dit betekenen dat bestaande interbestuurlijk toezichtstrajecten afgebroken worden bij herverdeling naar een andere gemeente. Effectief toezicht door provincies op het nakomen van de taakstelling huisvesting statushouders zal hierdoor belemmerd worden. Borging hiervan zou kunnen worden opgenomen in het verdeelbesluit.

Het wetsvoorstel beoogt om vier jaar na inwerkingtreding van de wet het volledig interbestuurlijk toezicht op deze wet bij gedeputeerde staten neer te leggen. Dit staat voor ons niet zonder meer vast. Mocht u hiertoe toch besluiten, dan stellen wij hier ten eerste als harde randvoorwaarde dat het interbestuurlijk toezicht binnen 2 jaar na inwerkingtreding van de wet zal worden geëvalueerd op effectiviteit en efficiëntie. Ten

tweede verwachten wij dat al lopende toezichts-trajecten door de minister juridisch volledig afgerond zullen worden. Ook moet er aandacht komen over de rolverdeling op dat moment tussen de voorzitter van de provinciale tafel en de bestuurder die toezicht moet houden op de gerealiseerde opgave.

Termijnen (ruimtelijke ordening) niet realistisch

Het krappe tijdsbestek waarbinnen de provinciale asielopgave moet worden vertaald in een taak voor bepaalde gemeenten en de termijnen waarbinnen deze taak moet worden uitgevoerd, is niet realistisch. Zeker gezien het grote aantal gemeenten in bepaalde provincies waarmee afstemming plaats moet vinden. De asielopvang heeft ook een ruimtelijke component voor zowel gemeenten als provincies. Vanuit de verplichte participatie volgend uit de omgevingswet zullen alle belangen goed moeten worden afgewogen. Wij vragen dan ook aandacht voor de zorgvuldigheid waarmee de provinciale belangen binnen het ruimtelijk domein afgewogen worden bij de ruimtelijke plannen. Een wettelijke verplichting om een vergunning te verlenen of een bestemmingsplan op te stellen verhoudt zich slecht tot de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de diverse bestuursorganen waaronder die van de provincie op grond van de Wet ruimtelijke ordening.

Uitkering provincies onduidelijk

Daarnaast hebben de provincies nog veel vragen over de aan hen toegekende rol en bevoegdheden bij het ontvangen van een uitkering/bonus bij het behalen van meer dan 75% aan opvangplaatsen na 2 jaar. Hoe dit gestalte moet gaan krijgen is niet duidelijk. Ook bij de uitruil van taken tussen bijvoorbeeld de huisvesting van statushouders met de opvang van asiel zien we verwachte problemen indien er niet een bepaalde mate van gelijke beloning dan wel compensatie in het vooruitzicht wordt gesteld. Een alternatief is een meer evenredige stimuleringsaanpak die recht doet aan de gehele opgave.

Stabiel en duurzaam opvanglandschap noodzakelijk

Een stabiel en duurzaam opvanglandschap zien wij als integraal onderdeel van de flexibiliseringsagenda. Deze wet kan goed dienen als instrument om dit te bereiken. Deze wet gaat echter alleen uit van groei van opvangplaatsen en houdt geen rekening met krimpscenario's. Wij maken ons zorgen over de borging van een stabiel opvanglandschap nu er in de wet of de memorie niet een basis wordt gelegd voor een zogenaamde ijzeren voorraad aan duurzame opvangplaatsen of een duurzame en stabiele basiscapaciteit bij het COA.

AMvB's

Recent zijn een deel van de AMvB's en ministeriele regelingen bekend geworden. Omdat deze zijn gebaseerd op een wet die in de ogen van de provincies niet uitvoerbaar zal blijken, kunnen wij niet anders dan hierop consulteren in lijn met de consultatiereactie op de wet: complex en niet uitvoerbaar. Wij doen een oproep aan de staatssecretaris om de wet daarom alsnog te wijzigen/ te laten wijzigen in de Kamer, en op basis van die wijzigingen de AmvB's en ministeriele regelingen aan te passen.

Voorstel voor verbetering

IPO en VNG hebben een voorstel uitgewerkt waarmee een uitvoerbare wet tot stand kan komen waarmee (snel) meer opvangplekken gerealiseerd kunnen worden, er een betere spreiding komt van opvangplekken over Nederland, gemeenten beloofd worden die meer doen dan hun opgave en dwang zo veel mogelijk wordt voorkomen.

De twee rondes blijven behouden. Dat betekent dat gemeenten in de eerste ronde nog steeds vrijwillig hun plekken kunnen aanbieden. De provincies en de VNG zijn geen voorstander van de beloningssystematiek, maar met deze verdeelsystematiek kan deze ook behouden blijven.

Voorstel

Bij inwerkingtreding van de Spreidingswet krijgt iedere provincie (en daaruit volgend iedere gemeente) een definitieve (maximale) opgave (ronde 1). Op dat moment weet iedere gemeente / regio / provincie wat ze

moeten gaan leveren. Op basis van dit voorstel kunnen provincies/ gemeenten NU al aan de slag, omdat een verdeling van 75.500 (danwel 77.100) opvangplekken over 12 provincies (en daaruit volgend een verdeling onder gemeenten in een provincie) makkelijk inzichtelijk te maken is. Er wordt bepaald tot wanneer gemeente vrijwillig opvangplekken kunnen realiseren. Na die datum zal ronde 2 in gaan.

Iedere gemeente die bij de start van de 2e ronde meer (duurzame) plekken heeft dan ze had op gekregen in ronde 1 ontvangt een bonus voor de meerplekken die gerealiseerd zijn. Dit kan gemeenten stimuleren om NU (meer) opvangplekken te realiseren. Dit geldt ook voor meerplekken die gerealiseerd worden door middel van kleinschalige opvang (minder dan 100). Met ingang van ronde 2 moet het plan van de provinciale regietafel (PRT) klaar zijn. De PRT's kunnen hier NU al mee starten onder die randvoorwaarden dat de opgave binnen de provincie die in ronde 1 wordt vastgesteld niet meer wijzigt. Per provincie kan gekeken worden naar wat de opgave is, wat er al gerealiseerd is en wat er dus nog gerealiseerd moet worden. Dit kan in samenhang met de totale opvang- en huisvestingsopgave binnen de provincie waarbij de bonus ingezet kan worden voor de totale opvang- en huisvestingsopgave. Middels een verslag van de CdK wordt de minister op de hoogte gesteld van het resultaat van de PRT en de afspraken vastgelegd (idem als nu in de wet staat). De minister bepaalt enkel voor de plekken die nog niet gerealiseerd zijn of binnen afzienbare tijd gerealiseerd gaan worden wat het vervolg is. Dit kan alleen binnen de genoemde provincie plaatsvinden, waarbij de samenhang met bijvoorbeeld huisvesting van statushouders meegewogen wordt. De minister kan hierop dwang toepassen (op een beperkt deel van de opgave) net als in de huidige Wet.